

Ilomantsi tunnetaan mm. karhuista ja Karhufestivaalin moottorisahaveistosta. Kuvassa osa Esko Heikuran teoksesta Kahden karhun välissä vuodelta 2022.

Valokuva: Riitta Ryyänen

25.4.2025

Larissa Huohvanainen

Kovaäänisyydestä kohti moniäänisyyttä

Sukujuureni ovat Ilomantsissa. Juuret vievät äidin puolelta Vuotsaan ja isän puolelta Mekrijärven Sissolaan ja Huohvanalaan.

Mummolassa ja kesämökillä paljon aikaa viettäneenä myös Ilomantsin suot ovat tulleet tutuiksi. Suolammilla olen kalastellut ja kokenut lakka-aikaan iskevän lakkahulluuden. Patvinsuo ja Petkeljärvi ovat minulle tärkeitä retkeilypaikkoja. Myös työni kautta Ilomantsi on tullut tutuksi. Työskentelen nuorena tutkijana Suo 2.0 -kehittämishankkeessa, jonka tavoitteena on edistää oikeudenmukaista ja kokonaiskestävää turvesiirtymää Ilomantsissa.

Hanketyön kautta olen päässyt haastattelemaan paikallisia ihmisiä. Viime kesänä aloittamissani haastatteluissa olen kartoittanut ilomantsilaisten suhteita ja käsityksiä soiden ja turpeen käytöstä. Tähän mennessä olen tehnyt 19 syvähaastattelua sekä 16 lyhyempää haastattelua. Haastattelut ovat paljastaneet tutun Ilomantsin suo- ja turvekeskustelusta yllättäviäkin ilmiöitä ja sävyjä. Tiedossa ennen haastatteluiden aloittamista oli, että turve herättää vahvoja tunteita ja mielipiteitä ja että sen ympärillä keskustelu on kiivasta. Tällaisena tilanne kuvastuu myös haastatteluissa.

Yllättävää kuitenkin on, että äänekäs keskustelu ei haastattelijan perusteella näytä olevan niin moniäänistä kuin voisi luulla. Moni päättää vaieta, mutta miksi?

Suohon laulamisen ja leimautumisen pelkoa

On toki luonnollista, että kaikki eivät osallistu keskusteluun. Haastatteluissakin käy selväksi, että kaikki eivät koe turvekeskustelun koskettavan itseään tai eivät ole siitä ylipäättään kiinnostuneita. Moni ei ole muodostanut selkeää mielipidettä tai on mielipiteissään ääripäiden välimaastossa. Usea kokee, että mielipiteen muodostaminen ja keskusteluun osallistuminen vaatisi lisää tietoa ja asiaan perehtymistä.

Haastatteluissa kuvastuu, että kuuluvinta ääntä turpeen ympärillä pitävät turvetuotantoa selkeästi kannattavat ja sitä vastustavat. Sosiaalinen media ja keskustelutilaisuudet ovat olleet mustavalkoisen vastakkainasettelun tunteikkaita pelikenttiä. Vastakkainasettelu vaikuttaa antaneen pohjavireen koko keskusteluilmapiirille, vaikka todellisuudessa mustan ja valkoisen välillä on monia harmaan sävyjä.

Keskustelukulttuuria ja -ilmapiiriä kuvataan haastatteluissa kiihkomieliseksi ja hyökkääväksikin. Kerrotaan vähättelystä, tuomitsemisesta ja ohittamisesta. Kerrotaan huutelun kulttuurista, jossa asioiden käsittelyn sijaan saatetaan mennä henkilökohtaisuuksiin. Omasta kannasta pidetään tiukasti kiinni. Mielipidettä ei olla välttämättä valmiita perustelemaan tai omia käsityksiä ja oletuksia muuttamaan, vaikka ne osoitettaisiin tutkimustiedolla perustellen paikkansapitämättömiksi. Vastapuolta yritetään laulaa suohon välillä hatarinkin argumentein. Sotaisan ilmapiirin takia moni kokee helpommaksi olla hiljaa kuin ottaa osaa keskusteluun. Ei haluta tietten tahtoen heittäytyä keskelle taistelutannerta.

”Vastapuolta yritetään laulaa suohon välillä hatarinkin argumentein.”

Joseph Alanen - Väinämöinen laulaa Joukahaisen suohon (1912–1913)

Suohon laulamisen lisäksi pelätään leimautumista, minkä haastatteluissakin todetaan olevan herkästi juuri pieniä paikkakuntia koskettava ongelma. Mielipiteenilmaisun takia silmätikuksi ja häpeäpaaluun joutuminen ei houkuta. Lisäksi leimautumisella voisi olla negatiivinen vaikutus esimerkiksi elinkeinoon ja toimeentuloon. Kuten eräs haastateltu esittää, on parempi olla hissun kissun, sillä muuten on riski, että sinut viedään torille ja tervataan. Kiinnostavaa on, että leimautumista näytetään pelkäävän, olipa mielipide puolesta tai vastaan. Molemmilla puolilla näyttää olevan tervasudit ja häpeäpaalut viritettyinä.

Kohti rakentavampaa keskustelukulttuuria

Keskusteluilmapiirin ja -kulttuurin ongelmallisuuksista huolimatta – tai juuri niiden takia – ilomantsilaisten jaettu toive näyttää olevan äänenvoimakkuuden lasku ja moniäänisempi keskustelu. Keskustelun ja päätöksenteon kulttuuria haluttaisiin yksimielisesti viedä avoimempaan ja yhteisymmärrystä rakentavampaan suuntaan. Kaikkien kuulemista, kuuntelemista ja kaikkien näkökulmien huomioimista toivotaan.

Toraaminen ei ole kenenkään toivelistalla. Kaikkein turhimmalta se näyttää tuntuvan, jos se perustuu mutuihuun, tuulesta temmattuihin uskomuksiin, periaatteelliseen jääräpäisyyteen tai piintyneisiin ajatus- ja toimintamalleihin. Avoin mieli sekä keskustelun ja päätöksenteon pohjaaminen tutkittuun tietoon nähdään yhteisymmärryksen luomisessa keskeisiksi tekijöiksi.

Kuten sanotaan, ongelman tiedostaminen on olennainen vaihe tiellä kohti muutosta. Haastattelut antavat ymmärtää, että ilomantsilaisilla on tahtotila muutokseen. Pelon ja vaikenemisen kulttuurista haluttaisiin pyrkiä kohti avoimempaa, kaikkia kuulevaa keskustelun ja päätöksenteon kulttuuria, sekä kohti tutkittuun tietoon pohjaavaa yhteiskuvan luomista.

Rakentavamman keskustelukulttuurin aikaansaamisessa keskeistä on yhteisten pelisääntöjen määrittäminen ja luottamuksellisen ilmapiirin luominen. Luottamusta varten voidaan tunnistaa niitä asioita, joissa ollaan ristiriidoista huolimatta samaa mieltä ja nimetä ja rajata tarkempaan käsittelyyn niitä kysymyksiä, joista vallitsee erimielisyys. Suo 2.0 -hanke on omalta osaltaan ilomantsilaisten kanssa näitä muutokseen tarvittavia rakennuspalasia kokoamassa.

Haluan esittää kiitokseni kaikille haastatelluille ilomantsilaisille kiinnostavista haastatteluista. Haastattelut jatkuvat vielä ja mikäli haluaisit osallistua turvekeskusteluun haastattelun kautta, otathan yhteyttä allekirjoittaneeseen.

Kirjoittaja, Larissa Huohvanainen työskentelee nuorena tutkijana Suo 2.0-hankkeessa

larissa.huohvanainen@uef.fi